

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 2

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny dla przedmiotu historia i teraźniejszość kl. IIA, IIB, IIC, IID, IIE, IIF, IIG

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970–1980					
1. Sytuacja na świecie w latach 70. XX w.	<ul style="list-style-type: none"> zna genezę i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na rzecz obozu komunistycznego; wskazuje przyczyny interwencji amerykańskiej w Wietnamie; wskazuje strony konfliktu w wojnie Jom Kipur; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg konfliktu w Wietnamie; omawia przebieg rewolucji islamskiej w Iranie; omawia przyczyny kryzysu naftowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna powstrzymywania, efekt domina w Azji Południowo-Wschodniej, afery Watergate, Czerwoni Khmerzy, ajatollah, rewolucja islamska, kryzys naftowy, embargo, wojna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa amerykańskiego na interwencję wojskową w Wietnamie; omawia skutki rewolucji islamskiej w Iranie; wyjaśnia, dlaczego wojnę w Wietnamie i wojnę Jom Kipur można nazwać wojnami zastępczymi 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę mediów podczas wojny w Wietnamie; ocenia skutki wojny w Wietnamie dla USA; charakteryzuje przyczyny i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego w latach 70. XX w.; wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Pol Pot, Ruhollah Chomejni; charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ wystąpień społecznych w USA na decyzję o dymisji prezydenta Nixona po ujawnieniu afery Watergate, wystąpień społecznych w Iranie na ucieczkę szacha Mohammada Rezy Pahlawiego; wyszukuje informacje na temat dyktatury Czerwonych Khmerów; zna i wyjaśnia pojęcie <i>impeachment</i>

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<p><i>zastępcza;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim była wymieniona postać: Ho Chi Minh 		<p>konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (w tym ludobójczą politykę Czerwonych Khmerów w Kambodży)</p>	
<p>2. Wzrost wpływów ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia terminy: <i>KGB, Specnaz;</i> • wymienia państwa w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej, w których ZSRS angażował się politycznie i / lub militarnie 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>doradcy wojskowi</i> (sowieccy, kubańscy); • przedstawia przyczyny sowieckiego zaangażowania w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • zna sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia metody działania ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej; • korzystając z mapy w podręczniku, omawia sposoby realizacji sowieckiej polityki ekspansji w latach 70. XX w. w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • omawia sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna somalijsko-etiopska, Sandinowski Front Wyzwolenia Narodowego, wojna domowa w Angoli, mudżahedini, Ludowy Ruch Wyzwolenia Angoli, PathetLao</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę KGB w polityce wewnętrznej ZSRS za czasów Breżniewa; • wyjaśnia rolę wojsk kubańskich i wietnamskich w sowieckiej polityce; • charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (uwzględnia kwestię kubańskich „doradców” w Afryce) 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje informacje na temat roli Ernesto „Che” Guevary w popkulturze; • samodzielnie zbiera informację na temat tzw. doktryny Breżniewa – wyjaśnia jej założenia i określa, które z działań sowieckich w latach 60. i 70. XX w. można uznać za realizację tej koncepcji (w odpowiedzi odwołuje się też do informacji dotyczących stłumienia Praskiej Wiosny), uzasadnia swoją odpowiedź
<p>3. Polityka odprężenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna wydarzenia (i ich daty roczne) stanowiące kolejne etapy w procesie odprężenia w stosunkach 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny, dla których USA i ZSRS zdecydowały się rozpocząć politykę odprężenia; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia (<i>détente</i>) w relacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przełomowe znaczenie unormowania relacji USA–ChRL na początku lat 70. 	<ul style="list-style-type: none"> • z perspektywy USA i ZSRS ocenia, czy polityka odprężenia na świecie w latach 70. XX w. była

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>USA–ZSRS:zawarcie zbiorowego układu o zakazie prób z bronią jądrową (1963 r.), podpisanie układu o nierozprzestrzenianiu broni atomowej (1968 r.), podpisanie sowiecko-amerykańskiego układu SALT 1 o ograniczeniu zbrojeń strategicznych (1972 r.);podpisanie <i>Aktu końcowego</i> Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.); zawarcie amerykańsko-sowieckiego układu SALT 2 (1979 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwija skróty: KBWE, OBWE 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze etapy zawierania porozumień rozbrojeniowych USA–ZSRS; • wymienia przyczyny, dla których USA odeszły od polityki odprężenia; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>diplomacja pingpongowa</i>; • wie, czym zajmowały / zajmują się organizacje: KBWE, OBWE 	<p>międzynarodowych w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie znaczenie dla pokoju i odprężenia na świecie miały postanowienia KBWE (Helsinki, 1975 r.); • omawia okoliczności zawarcia porozumienia z Camp David w 1978 r.; • wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Richard Nixon, Henry Kissinger, Jimmy Carter, Ronald Reagan 	<p>XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje treść tzw. pięciu koszyków konferencji helsińskiej; • ocenia znaczenie porozumienia z Camp David z 1978 r. 	<p>sukcesem czy klęską</p>
<p>5. Państwa niemieckie – współistnienie i stosunek do nazistowskiego dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozumie założenia doktryny Hallsteina i Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; • na podstawie tabeli w podręczniku wymienia najważniejsze wydarzenia związane z kwestią niemieckich reparacji / odszkodowań wojennych na rzecz Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację społeczno-polityczną w Niemczech Zachodnich po ustąpieniu kanclerza Konrada Adenauera; • wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego w RFN w latach 60. XX w.; • omawia warunki życia społeczeństwa NRD; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>restytucja, rewindykacja</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę wystąpień młodzieży w RFN; • wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; • porównuje standard życia społeczeństwa polskiego i wschodniemieckiego; • wyjaśnia, dla czego Polska nie odzyskała wielu dzieł sztuki zrabowanych przez Niemców w czasie II wojny 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje, z czego mogły wynikać różnice w standardzie życia społeczeństwa NRD i PRL, mimo że oba kraje znajdowały się w sferze wpływów ZSRS; • charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (podaje przykłady pozytywne i negatywne: działalność 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak polskie władze i społeczeństwo w kolejnych latach po 1945 r. odnosiły się do kwestii rozliczenia Niemiec ze zbrodni z okresu II wojny światowej (w swojej odpowiedzi wskazuje różne przykłady reakcji społecznych i działań władz); • analizuje, w jakim stopniu działalność Centrali Badania

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		Stasi	światowej	Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki); <ul style="list-style-type: none"> • ocenia niepociągnięcie do odpowiedzialności karnej wielu niemieckich zbrodniarzy wojennych; • przygotowuje prezentację na temat zbrodniczej działalności Heinza Reinefartha lub Iwana Demianiuka 	Zbrodni Narodowosocjalistycznych realizowała zasadę denazyfikacji (w uzasadnieniu odpowiedzi podaje przykłady działań prowadzonych przez tę instytucję)
5. Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyplomacja papieska, Stolica Apostolska, Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej, pontyfikat</i>; • wie, kim były wymienione postacie e, oraz podaje pełnione przez nie funkcje: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł I, Jan Paweł II 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje główne kierunkidziałania dyplomacji papieskiej po II wojnie światowej; • omawia stosunek papieżstwa do ZSRS i państw bloku wschodniego po II wojnie światowej; • wymienia obawy władz PRL związane z wyborem Polaka na papieża 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zmiany w dyplomacji papieskiej i łączy je z rozpoczęciem pontyfikatu Jana Pawła II; • omawia dokonania papieży Pawła VI i Jana Pawła II na rzecz pokoju na świecie; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski; • porównuje założenia polityki wschodniej Pawła VI i Jana Pawła II (omawia podobieństwa i różnice) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w dziejach Kościoła katolickiego w Europie Środkowej i Wschodniej; • omawia rolę papieżstwa na konferencji helsińskiej; • omawia zapis dotyczący wolności wyznania zawarty w <i>Akcie końcowym KBWE</i>; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla świata; • ocenia działania papieża Jana Pawła II podejmowane w celu przeciwstawienia się 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład dyplomacji papieskiej w działania zmierzające do zapewnienia pokoju na świecie; • ocenia moralną wymowę spotkania Jana Pawła II z Mehmetem AlimAğçą orazprzebaczenia zamachowcowi przez papieża; • ocenia znaczenie podróży (pielgrzymek) papieża Jana Pawła II dla społeczeństw różnych krajów, do których przybywał (odwołuje się do przykładów)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

				komunizmowi na świecie; • ocenia wkład papieża Jana Pawła II w walkę o ochronę praw człowieka i zmianę ustroju w Polsce	
6. Chiny i „państwowy kapitalizm”	<ul style="list-style-type: none"> • na mapie wskazuje państwa, z którymi Chiny są w sporach terytorialnych; • zna datę roczną masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności dojścia do władzy DengaXiaopinga; • wymienia problemy, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • podaje przyczyny protestów studenckich w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>socjalizm o chińskiej specyfice, kapitalizm państwowy, dekoloktywizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy DengaXiaopinga; • omawia genezę problemów, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • wyjaśnia sens hasła „jeden kraj, dwa systemy” 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy DengaXiaopinga i początek państwowego kapitalizmu); • ocenia doktrynę „jeden kraj, dwa systemy”; • charakteryzuje wystąpienia studenckie w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • ocenia, stosunek świata wobec masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność chińskiego modelu gospodarczego prowadzonego przez Denga Xiaopinga; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji wyjaśnia, na czym polegała specyfika chińskiego socjalizmu; • przygotowuje prezentację na temat łamania praw człowieka we współczesnym Hongkongu
7. Neoliberalizm i nowa prawica	<ul style="list-style-type: none"> • określa najważniejsze cechy gospodarek zachodnich po 1945 r.; • wskazuje główne przyczyny ukształtowania się doktryny gospodarczej neoliberalizmu; • wymienia podstawowe założenia reaganomiki; • wymienia podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • podaje przyczyny zmiany założeń polityki USA za prezydentury Ronalda Reagana; • omawia problemy gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • omawia przyczyny ukształtowania się nurtu nowej prawicy w USA; • omawia założenia polityki Ronalda Reagana; • omawia założenia polityki 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny zmian w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe między różnymi nurtami politycznymi – socjaldemokratycznym, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozważa, która z doktryn ekonomicznych – keynesizm czy neoliberalizm – bardziej sprzyja rozwojowi gospodarczemu (uzasadnia swoją opinię)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>założenia thatcheryzmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo opiekuńcze, thatcheryzm, reaganomika, neoliberalizm</i> 	<p>brytyjskiej w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowa prawica, keynesizm (interwencjonizm państwowy), związek zawodowy, stagflacja</i> 	<p>Margaret Thatcher</p>	<p>chadeckim, konserwatywnym i liberalnym (w dziedzinie polityki społecznej i gospodarczej oraz systemu wartości);</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje główne założenia gospodarki neoliberalnej w latach 80. XX w.; • wyjaśnia znaczenie zwycięstwa wyborczego Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 r.) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych (1980 r.) dla polityki wewnętrznej i międzynarodowej tych państw 	
<p>8. Polska Rzeczpospolita Ludowa w czasach Edwarda Gierka (1971–1976)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wie, w którym okresie Edward Gierek pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>plan 5-letni (1971–1976), plenum, Komitet Centralny, Biuro Polityczne, „propaganda sukcesu”, sklepy komercyjne, maluch (samochód), czyn partyjny;</i> • na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie podręcznika przedstawia karierę polityczną Edwarda Gierka; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowelizacja konstytucji, dobrobyt na kredyt, „druga Polska”, Pewex;</i> • omawia najważniejsze wydarzenia i zmiany, które zaszły w Polsce w czasach rządów Gierka w dziedzinach: gospodarki, 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności objęcia władzy przez Edwarda Gierka; • omawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r.; • wskazuje rzeczywiste cele reformy administracyjnej z 1975 r.; • omawia koncepcję budowy „drugiej Polski” i sposoby wdrażania tego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśni genezę przejścia władzy w PRL przez Edwarda Gierka; • ocenia otwarcie PRL na Zachód dokonane w czasach rządów Edwarda Gierka; • ocenia trzy kluczowe reformy Edwarda Gierka; • ocenia skutki nowelizacji <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. dla PZPR i polskiego społeczeństwa; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia postawę posła Stanisława Stompy w 1976 r. (rozważa, czy jego postępowanie jest przykładem obywatelskiego nieposłuszeństwa); • przygotowuje i moderuje klasową debatę na temat: Edward Gierek – funkcjonariusz systemu komunistycznego czy nowator, który otworzył

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>z podręcznikawymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze w Polsce epoki Edwarda Gierka;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, na czym polegała reorganizacja administracji przeprowadzona w Polsce w 1975 r.; • na podstawie mapy z podręcznikawymienia nazwy województw istniejących od 1975 r.; • wie, że w 1976 r.dokonano zmian w <i>Konstytucji PRL</i> 	<p>kultury, sportu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • wymienia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wskazuje skutki ich wprowadzenia (protesty społeczne); • wie, kim był Leonid Breżniew 	<p>projektu w życie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśniacele i skutki „propagandy sukcesu”w epoce Gierka; • omawia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • przedstawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wyjaśnia przyczyny protestów społecznych związanych z wprowadzeniem tych zmian; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz omawia ich polityczną rolę: Piotr Jaroszewicz, Richard Nixon, Jimmy Carter; • zna i wyjaśnia pojęcie„półkownik” 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne 	<p>Polskę na Zachód?</p>
<p>9. Kryzys gospodarczy i społeczny w Polsce w drugiej połowie lat 70. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia, które doprowadziły do protestów robotniczych w 1976 r.; • podaje przyczyny protestów robotniczych w 1976 r.; • zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację gospodarczą Polski w drugiej połowie lat70. XX w.; • omawia przyczyny kryzysu gospodarczego w PRL w latach 70. XX w.; • omawia przebieg 	<ul style="list-style-type: none"> • przypomina znaczenie pojęciagospodarka niedoboru i odnosi je do Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; • porównuje reakcję władz (w tym zastosowane represje) na wystąpienia społeczne w 1970 i 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje standard życia społeczeństwa polskiego w warunkach gospodarki niedoboru, posługuje się przykładami; • ocenia skutki wystąpień społecznych z 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie zebranych informacji przygotowuje prezentację na temat: Czy uczestnicy wystąpień społecznych z 1976 r. doczekali się zadośćuczynienia za krzywdy i represje, które ich dotknęły?;

AUTORZY:Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>Czerwiec 1976, „ścieżka zdrowia”, ZOMO, reglamentacja towarów, kartki żywnościowe</p>	<p>wystąpień społecznych w 1976 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pułapka zadłużenia</i>, „<i>manewr gospodarczy</i>” 			<ul style="list-style-type: none"> • odnajduje relacje osób pamiętających Czerwiec 1976 i prezentuje je w klasie; • przygotowuje pytania do ankiety, która mogłaby posłużyć do zbadania, jak Polacy pamiętają dzisiaj epokę Gierka
<p>10. Opozycja demokratyczna w Polsce 1976–1980</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin; • podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w latach 70. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: <i>opozycja</i>, <i>opozycja demokratyczna</i>, <i>Komitet obrony Robotników / Komitet Samoobrony Społecznej KOR</i>, <i>Studenckie Komitety Solidarności (SKS)</i>, <i>Wolne Związki Zawodowe (WZZ)</i>, <i>Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO)</i>, <i>Konfederacja Polski Niepodległej (KPN)</i>, <i>Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN)</i>, <i>drugi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR; • omawia główne organizacje opozycji demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR; • omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej; • wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach życia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR; • przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.; • zbiera informacje i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie

	<i>obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik</i>				
II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980–1991					
11. Powstanie Solidarności	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze problemy gospodarcze Polski na przełomie lat 70. i 80. XX w.; wymienia przykładowe postulaty strajkujących robotników z sierpnia 1980 r.; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia postulaty strajkujących robotników z lipca i sierpnia 1980 r.; dzieli je na polityczne i ekonomiczne; wymienia postanowienia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, porozumienia sierpniowe</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Anna Walentynowicz, Bronisław Geremek, Mieczysław Jagielski 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w 1980 r.; wyjaśnia rolę Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych w rozmowach strajkujących robotników z władzami; przedstawia konsekwencje zawarcia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„przerwy w pracy”, karnawał „Solidarności”</i>; wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Bogdan Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Bogdan Lis 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były możliwe do spełnienia; wyjaśnia, na czym polegała różnica między strajkami z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami robotników; przedstawia reakcję władz PZPR na porozumienia sierpniowe; przedstawia znaczenie <i>Postania I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Niezależne Zrzeszenie Studentów</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jan Olszewski, Lech Kaczyński 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były najbardziej niewygodne dla władzy i uzasadnia swoje stanowisko; zbiera informacje o działalności NSZZ „Solidarność” lub NSZZ „Solidarność” RI, lub NZS w swoim regionie; przedstawia reakcję władz państw bloku wschodniego na <i>Postanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Władysław Siła-Nowicki, Marian Jurczyk
12. Stan wojenny w Polsce i jego następstwa	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego; wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stosunek PZPR do „Solidarności”; charakteryzuje formy oporu społeczeństwa po 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego; ocenia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy władze PRL, wprowadzając stan wojenny, osiągnęły zamierzone cele

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie, godzina milicyjna</i>, wie, kim był gen. Wojciech Jaruzelski, i przedstawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; wymienia przykładowe formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; wyjaśnia, jaką rolę odgrywała militaryzacja niektórych zakładów pracy i środków masowego przekazu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, pacyfikacja kopalni „Wujek”</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: gen. Czesław Kiszczak, Jan Dobraczyński, Jerzy Popiełuszko 	<p>wprowadzeniu stanu wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę i działania Kościoła po wprowadzeniu stanu wojennego; przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>provokacja bydgoska, „Solidarność Walcząca”</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: płk Ryszard Kukliński, Józef kard. Glemp, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki 	<p>powstania nielegalnych organizacji, w tym struktur „Solidarności” dla umacniania oporu społeczeństwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcję ZSRS na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; przedstawia pomoc społeczeństw zachodnich i środowisk emigracyjnych dla Polaków w czasie stanu wojennego 	<p>i przywrócić pełną kontrolę nad społeczeństwem;</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje, jak wyglądały realia stanu wojennego w jego regionie
<p>13. Kryzys w ZSRS i państwach bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje kryzys gospodarczy w ZSRS i krajach bloku wschodniego; charakteryzuje kryzys społeczny w ZSRS; zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego w ZSRS i krajach bloku wschodniego; charakteryzuje kryzys społeczny w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny wyścigu zbrojeń na początku lat 80. XX w.; wymienia przykładowe organizacje opozycyjne w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje politykę władz ZSRS wobec ludzi, którzy się z nimi nie zgadzali; przedstawia zasięg wpływów organizacji opozycyjnych w społeczeństwach państw 	<ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje o kontaktach polskich organizacji opozycyjnych z organizacjami opozycyjnymi w krajach bloku wschodniego; porównuje wpływy organizacji opozycyjnych

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>bumelant, amnestia, indoktrynacja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi; • zna i wyjaśnia pojęcia: „imperium zła”, „gwiazdne wojny” 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia postawy społeczeństw państw komunistycznych wobec władzy; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dysydent, azyl polityczny, Karta 77, Konfederacja Polski Niepodległej</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Aleksander Sołżenicyn, Andriej Sacharow 	<p>komunistycznych i wyjaśnia jego przyczyny;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jurij Andropow, Konstantin Czernienko 	<p>na społeczeństwach Polsce i innych krajach bloku wschodniego</p>
14. Pierestrojka w ZSRS i jej konsekwencje w krajach bloku wschodniego	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia reformy wewnętrzne przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa; • przedstawia relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pierestrojka, głasnost’</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Michaił Gorbaczow, Ronald Reagan, George Bush 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegały reformy wewnętrzne wprowadzane przez Michaiła Gorbaczowa; • przedstawia konsekwencje katastrofy elektrowni atomowej w Czarnobylu; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>uwłaszczenie nomenklatury</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wpływ reform w ZSRS na sytuację w krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia przyczyny zmian relacji między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • wie, kim był Mieczysław Rakowski 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia efekty reform wewnętrznych wprowadzonych przez Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia wpływ rządów Michaiła Gorbaczowa na pozycję ZSRS w świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy Michaił Gorbaczow zrealizował cele swojej polityki i uzasadnia swoje stanowisko; • ocenia relacje między państwami bloku wschodniego a ZSRS za rządów Michaiła Gorbaczowa i porównuje je z relacjami za rządów Leonida Breżniewa
15. Przełomowy rok 1989	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; • wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; • wymienia działania 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje próby przezwyciężenia trudności gospodarczych podejmowane przez 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia reakcje społeczeństwa na postanowienia Okrągłego Stołu; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego określenie <i>gruba kreska</i> jest różnie rozumiane; • wyjaśnia, dlaczego

	<p>postanowienia Okrągłego Stołu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Okrągły Stół, pluralizm, wybory kontraktowe</i>; • wie, kim były /są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, gen. Wojciech Jaruzelski 	<p>podejmowane przez władze, aby przezwyciężyć trudności gospodarcze;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia postanowienia Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Komitet Obywatelski</i>; • wie, kim był Alfred Miodowicz 	<p>władze;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę Okrągłego Stołu; • przedstawia realizację postanowień Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>gruba kreska, desygnacja, Obywatelski Klub Parlamentarny</i> • wie, kim był Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia zakres zmian ustrojowych przeprowadzonych na mocy postanowień Okrągłego Stołu; • wyjaśnia, co spowodowało, że obóz solidarnościowy zdecydował się na utworzenie rządu 	<p>niektóre organizacje opozycyjne krytycznie odnosiły się do ustaleń Okrągłego Stołu i ich realizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat wyborów 4 czerwca w jego regionie
<p>16. Jesień Narodów w Europie Środkowo-Wschodniej i rozpad ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; • wymienia etapy procesu jednoczenia Niemiec; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta 77, aksamitna rewolucja, Fidesz, Trójkątny Stół, Okrągły Stół</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Václav Havel, Erich Honecker, Helmut Kohl 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; • wymienia przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; • wymienia etapy procesu rozpadu ZSRS i Jugosławii; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pucz, czystki etniczne</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Borys Jelcyn, Giennadij Janajew 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wzrostu pozycji opozycji w krajach bloku wschodniego; • przedstawia proces obalenia Nicolae Ceaușescu w Rumunii; • wyjaśnia trudności związane z procesem jednoczenia Niemiec; • przedstawia proces rozpadu ZSRS i Jugosławii; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Wspólnota Niepodległych Państw</i> • wie, kim był Nicolae Ceaușescu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę powstania Wspólnoty Niepodległych Państw; • porównuje procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego, wskazując podobieństwa i różnice między procesami zachodzącymi w poszczególnych państwach; • porównuje przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; • wyjaśnia, dlaczego procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego zostały określone jako Jesień Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego upadek muru berlińskiego stał się symbolem upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej; • ocenia, które czynniki odegrały największą rolę w procesie rozpadu ZSRS i Jugosławii oraz jak to wpłynęło na przebieg tych procesów

<p>17. Transformacja gospodarczo-ustrojowa 1989–1990</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy gospodarcze Polski na początku lat 90. XX w.; przedstawia założenia planu Balcerowicza; przedstawia wyniki wyborów prezydenckich w 1990 r. zna i wyjaśnia pojęcie <i>plan Balcerowicza</i>; wie, kim jest Leszek Balcerowicz 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które problemy wynikały z polityki gospodarczej władz komunistycznych; omawia społeczne skutki realizacji planu Balcerowicza; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja, bezrobocie strukturalne, hiperinflacja, kuroniówka</i> wie, kim był Jacek Kuroń 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces prywatyzacji i reprivatyzacji; wyjaśnia problemy i konsekwencje procesu prywatyzacji i reprivatyzacji; przedstawia przyczyny i przebieg wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prywatyzacja, reprivatyzacja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jarosław Kaczyński, Stanisław Tymiński 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces dekomunizacji, odwołując się do przykładów ze swojego regionu; przedstawia konsekwencje polityczne wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcie <i>dekomunizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia realizację planu Balcerowicza i jego skutki w swoim regionie
<p>18. Ku społeczeństwu obywatelskiemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna definicję społeczeństwa obywatelskiego; wymienia formy aktywności społecznej; wymienia sektory działania organizacji w społeczeństwie obywatelskim; zna pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, referendum, organizacje pozarządowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki, które wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego; wymienia przykładowe organizacje pozarządowe i przedstawia ich działania; wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego największe znaczenie mają organizacje pozarządowe; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważne są kapitał społeczny i zaufanie społeczne; wyjaśnia różnice między stowarzyszeniem a fundacją; charakteryzuje organizacje pożytku publicznego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał społeczny, zaufanie społeczne, obywatelskie nieposłuszeństwo,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne typy organizacji pozarządowych; omawia działalność organizacji pozarządowych i ich rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego na przykładach ze swojego regionu; ocenia rolę wolontariatu w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem obywatelskim i uzasadnia swoje stanowisko; daje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa, biorąc pod uwagę klasyczną jego definicję

		<i>obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenie, fundacja, organizacje pożytku publicznego</i>	<i>wolontariat</i>		
19. Sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego	<ul style="list-style-type: none"> zna definicje demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej; wymienia różne możliwości rozumienia terminu <i>sprawiedliwość</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne typy sprawiedliwości; wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyczne państwo prawa, sprawiedliwość społeczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy różnymi typami sprawiedliwości; wyjaśnia różnice pomiędzy sprawiedliwością rozdzielczą a sprawiedliwością wyrównawczą; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sprawiedliwość rozdzielcza, sprawiedliwość wyrównawcza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę sprawiedliwości społecznej w funkcjonowaniu państwa i społeczeństwa; uzasadnia, że państwo polskie jest demokratycznym państwem prawa 	<ul style="list-style-type: none"> daje przykłady z działań władz państwowych i samorządowych stosowania sprawiedliwości rozdzielczej i sprawiedliwości wyrównawczej
III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991–2001					
20. Nowy ład światowy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia działania Stanów Zjednoczonych zmierzające do utrzymania ładu na świecie w końcu XX w.; przedstawia proces globalizacji w gospodarce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Pustynna Burza, globalizacja</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: George Bush, Saddam Husajn 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia koncepcje świata w końcu XX w. i ich autorów; wyjaśnia, na czym polega proces globalizacji; charakteryzuje politykę Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koniec historii, zderzenie cywilizacji, globalna wioska</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy koncepcjami świata w końcu XX w.; charakteryzuje proces globalizacji w różnych dziedzinach życia 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy można określić Stany Zjednoczone jako żandarma ładu na świecie w końcu XX w.; wyjaśnia, w jaki sposób ZSRS usiłował utrzymać wpływy na świecie; wie, kim był Michaił Gorbaczow 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, która z koncepcji świata w końcu XX w. okazała się najbliższa rzeczywistości i uzasadnia swoje stanowisko

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		przedstawia ich polityczną rolę: Francis Fukuyama, Samuel Huntington, Zbigniew Brzeziński			
21. Blaski i cienie zmian na świecie na przełomie tysiącleci	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI w.; wymienia różnice pomiędzy globalną Północą a globalnym Południem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; przedstawia proces upadku apartheidu w RPA; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>apartheid, bantustany</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Nelson Mandela, Frederik de Klerk 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; wyjaśnia przyczyny podziału świata na globalną Północ i globalne Południe; wyjaśnia przyczyny konfliktu w Rwandzie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konflikt Północ-Południe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów religijnych na świecie na przełomie XX i XXI w.; charakteryzuje sytuację w Afryce na przełomie XX i XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia i ocenia rolę wojsk ONZ w czasie konfliktu w Rwandzie
22. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dokumenty tworzące Unię Europejską i ich najważniejsze postanowienia; wymienia organy Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy euro; pokazuje na mapie proces rozszerzania się Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jednolity Akt Europejski, traktat z Maastricht, Unia Europejska, traktat nicejski, traktat lizboński, strefa euro</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria przyjmowania nowych państw do Unii Europejskiej; wymienia płaszczyzny współpracy między krajami Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy Schengen; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryteria kopenhaskie, strefa Schengen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zakres współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi dokumentami tworzącymi podstawy prawne Unii Europejskiej; wyjaśnia znaczenie strefy Schengen i strefy euro; przedstawia współpracę Unii Europejskiej z Norwegią i wyjaśnia jej stosunek do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego strefa Schengen i strefa euro nie pokrywa się z krajami Unii Europejskiej; wyjaśnia przyczyny rozszerzania zakresu współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; przedstawia współpracę Unii Europejskiej ze Szwajcarią i wyjaśnia stosunek Szwajcarii do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie Jednolitego Aktu Europejskiego i traktatu z Maastricht; wyjaśnia, dlaczego został zawarty traktat lizboński; wyjaśnia, dlaczego Finlandia starała się o członkostwo w Unii Europejskiej dopiero w latach 90. XX w.

<p>23. Polska droga do demokracji 1991–2005</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze partie w Polsce po 1990 r.; wymienia zmiany ustrojowe, które wprowadziła Mała Konstytucja; wymienia reformy rządu Jerzego Buzka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Demokratyczna, Mała Konstytucja</i>; wie, kim jest Jerzy Buzek 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia ruchy polityczne w Polsce po 1990 r.; wyjaśnia przyczyny zmian na polskiej scenie politycznej po 1990 r.; wyjaśnia, jak chciano zapobiec rozdrobnieniu politycznemu w Polsce; wymienia podstawy prawne, na których opierają się relacje między państwem polskim a kościołami i związkami wyznaniowymi; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, konkordat, próg wyborczy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian rządów po 1990 r.; przedstawia przebieg prac nad nową konstytucją; charakteryzuje reformy rządu Jerzego Buzka; przedstawia stosunki wyznaniowe w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>recesja, lustracja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jan K. Bielecki, Aleksander Kwaśniewski, Leszek Miller, Jan Olszewski, Antoni Macierewicz 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy reformy rządu Jerzego Buzka spełniły oczekiwania Polaków; przedstawia proces podpisania i ratyfikowania konkordatu; ocenia stabilność polskiej sceny politycznej i jej wpływ na funkcjonowanie państwa; wie, kim jest Hanna Suchocka 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia relacje między rządem a Prezydentem w Polsce w latach 1991–2005; ocenia funkcjonowanie rządów w Polsce w latach 1991–2005, przywołując ich sukcesy i porażki
<p>24. III Rzeczpospolita – konstytucyjne zasady ustrojowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wymienia prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia organy władzy ustawodawczej i ich dwie kompetencje; wymienia organy władzy wykonawczej i ich dwie kompetencje; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada suwerenności</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wyjaśnia, na czym polegają prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia przykładowe kompetencje organów władzy ustawodawczej; wymienia podstawowe kompetencje organów władzy wykonawczej; wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce z zastosowaniem podziału tych uprawnień; wymienia etapy procesu legislacyjnego; przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce; wymienia zasady sądownictwa w Polsce; wymienia przykładowe uprawnienia Trybunału 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wzajemne zależności między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej oraz podaje przykłady ich zastosowania; wyjaśnia zasady sądownictwa w Polsce; charakteryzuje pozycję Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu w polskim systemie ustrojowym; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konstruktywne votum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w procesie legislacyjnym w zależności od typu ustawy (np. ustawa zwykła i ustawa budżetowa); ocenia skuteczność funkcjonowania Trybunału Stanu

	<i>narodu, zasada trójpodziału władzy</i>	zasady sądownictwa w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada demokratycznego państwa prawa, zasada pluralizmu politycznego, zasada niezawisłości sędziów</i>	Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>preambuła, proces legislacyjny, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu</i>	<i>nieufności</i>	
25. Rzeczpospolita samorządna	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy samorządu gminnego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu gminnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd terytorialny, domniemanie kompetencji, zadania własne, zadania zlecone, gmina, burmistrz, wójt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władz samorządu powiatowego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu powiatowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>powiat, starosta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu wojewódzkiego; wymienia źródła finansowania jednostek samorządu terytorialnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>subwencja, dotacja, marszałek sejmiku wojewódzkiego, sejmik województwa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia podstawy prawne i zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego; wyjaśnia, na jakie zadania jednostki samorządu terytorialnego mogą mieć różne źródła finansowania; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>decentralizacja, zasada pomocniczości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces odwoławczy od decyzji jednostek samorządu terytorialnego; przedstawia działania podejmowane przez samorząd swojej gminy, powiatu i województwa
26. System prawny współczesnej Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>norma prawna, osoba</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym; charakteryzuje podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>własność, służebność,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie podstawowe terminy związane z naukami prawnymi; przedstawia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; omawia najważniejsze zapisy prawa karnego; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między organami władzy albo organami władzy a obywatelami, które reguluje prawo administracyjne; wyjaśnia różnicę między wykroczeniem, występkiem i zbrodnią; zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między prawem materialnym a procesowym; analizuje przykładowe pisma z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (np. pozew, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, decyzję administracyjną)

	<i>fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych</i>	<i>hipoteka, wykroczenie, występki, zbrodnia, odpowiedzialność karna</i>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>przysposobienie, obowiązek alimentacyjny</i> 	<i>odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy</i>	
27. Prawa człowieka oraz ich ochrona w Polsce i na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje prawa człowieka, wymieniając ich cechy; • wymienia przykładowe prawa człowieka, przyporządkowując je do odpowiednich generacji; • wymienia polskie dokumenty, w których zawarte są prawa człowieka; • wymienia polskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prawa człowieka, trzy generacje praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy praw człowieka; • charakteryzuje trzy generacje praw człowieka; • wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka w Europie; • wymienia europejskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces kształtowania się praw człowieka po II wojnie światowej; • wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka na świecie; • wymienia organy ONZ, zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Rada Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny</i>; • wie, kim była Eleanor Roosevelt 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces kształtowania się praw człowieka do II wojny światowej; • porównuje zawartość i rolę dokumentów chroniących prawa człowieka; • przedstawia proces postępowania obywatela polskiego, który oskarża instytucje państwowe o złamanie praw człowieka (rozpatruje wszystkie możliwości odwoławcze); • wyjaśnia, które prawa człowieka i w jakich okolicznościach mogą być ograniczone 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, które prawa człowieka są negatywne, a które pozytywne; • wyjaśnia, w przypadku których praw człowieka obywatel może dochodzić swych praw; • ocenia skuteczność decyzji lub wyroków różnych instytucji chroniących prawa człowieka
28. Rozliczenie dziedzictwa PRL po 1989 r.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby upamiętnienia żołnierzy podziemia niepodległościowego i osób represjonowanych w okresie PRL-u; • zna i wyjaśnia pojęcie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania podejmowane przez polskie władze w celu rozliczenia postępowania władz PRL-u; • wyjaśnia, dlaczego było trudno uzyskać wyroki skazujące w procesach 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różne formy działalności Instytutu Pamięci Narodowej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Pamięci Narodowej, Rzecznik Interesu Publicznego, status osoby</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem procesu lustracji; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>klamstwo lustracyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje proces rozliczenia władz komunistycznych w Polsce z podobnymi procesami w innych byłych państwach komunistycznych; • ocenia, czy można było

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>rehabilitacja</i>	autorów stanu wojennego i w sprawie użycia broni w kopalni „Wujek”	<i>pokrzywdzonej</i>		proces dekomunikacji przeprowadzić lepiej i uzasadnia swoje stanowisko
29. Polska droga do NATO i Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; podaje przykładowe przyczyny, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>traktat akcesyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; wyjaśnia, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Partnerstwo dla Pokoju</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia współpracę Polski z innymi krajami regionu w celu wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej; charakteryzuje relacje polsko-niemieckie w latach 90. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Trójkąt Weimarski, Trójkąt Wyszehradzki / Grupa Wyszehradzka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje stosunki polsko-rosyjskiej w latach 90. XX w.; przedstawia aktywność Polski w rejonie Europy Środkowej w latach 90. XX w.; wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na relacje Polski z innymi państwami 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polaków w ramach Partnerstwa dla Pokoju; porównuje argumenty euroentuzjastów i eurosceptyków w czasie starania się Polski o członkostwo w Unii Europejskiej
IV. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.					
30. Świat na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki, które wpływają na pozycję Chin na początku XXI w.; wymienia przykładowe skutki globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pozycję Chin na początku XXI w.; przedstawia skutki globalizacji; wymienia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>COVID-19, SARS-CoV-2, pandemia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację w Korei Północnej na początku XXI w.; przedstawia skutki Arabskiej Wiosny; przedstawia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Arabska Wiosna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skutki kryzysu finansowego z początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny Arabskiej Wiosny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki pandemii COVID-19 dla życia społecznego; ocenia wpływ Arabskiej Wiosny na stabilizację w rejonie Bliskiego Wschodu
31. Wojna z terroryzmem w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne nurty terroryzmu w XXI w. wymienia przykładowe zamachy terrorystyczne w XXI w. i ich konsekwencje; zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne nurty terroryzmu w XXI w. omawia interwencję wojsk koalicji w Afganistanie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Al-Kaida, talibowie,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia interwencję wojsk koalicji w Iraku; charakteryzuje działalność Państwa Islamskiego; przedstawia znaczenie Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia udział Polaków w walkach w Afganistanie i Iraku; wyjaśnia związek między zamachami terrorystycznymi w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skuteczność interwencji wojsk koalicji w Afganistanie i Iraku; przedstawia rolę i dążenia Kurdów w trakcie wojny z terroryzmem

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>terroryzm, World Trade Center</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Osama bin Laden, George W. Bush 	<p>w wojnie z terroryzmem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, Państwo Islamskie</i> 	<p>a wojną z terroryzmem na Bliskim Wschodzie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki wojny z terroryzmem dla państw muzułmańskich, Stanów Zjednoczonych i Europy 	
32. Unia Europejska w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy Unii Europejskiej i ich przykładowe uprawnienia; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; • wymienia przykładowe działania Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, lockdown</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dokumenty unijne zawarte na początku XXI w. i ich główne założenia; • wyjaśnia przyczyny kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; • charakteryzuje politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, traktat nicejski, traktat lizboński, tarcza antykryzysowa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia koncepcje integracji Europy; • przedstawia postawy państw Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego; • wymienia przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, Europa Ojczyzn, Europa wielu prędkości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje koncepcje integracji Europy; • charakteryzuje przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; • ocenia politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • wyjaśnia wpływ problemów, z którymi mierzy się Unia Europejska, na jej funkcjonowanie i pozycję w niej poszczególnych państw 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia koncepcje integracji europejskiej pod kątem korzyści, które niosą one ze sobą dla poszczególnych grup państw członkowskich; • przedstawia możliwości działania obywateli państw członkowskich w ramach Unii Europejskiej
33. Rosja i jej ekspansja w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny w Czeczenii; • wymienia przyczyny i skutki konfliktu w Gruzji; • wymienia przyczyny wojny w Ukrainie; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Euromajdan</i>; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację w Gruzji; • przedstawia przebieg wojny w Ukrainie; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: <i>Dżochar Dudajew, Achmat Kadyrow, Ramzan Kadyrow</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, w jaki sposób przywódcy Rosji dążą do wzmocnienia władzy; • przedstawia proces aneksji Krymu; • przedstawia stosunek państw środkowoeuropejskich do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji; • wyjaśnia wpływ różnych form prowadzenia wojny przez Rosję na sytuację w Europie; • wyjaśnia, od czego zależy polityka Rosji wobec Ukrainy; • przedstawia stosunek 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działalność „Memoriału” jako organizacji opozycyjnej w Rosji

	<p>ich polityczną rolę: Władimir Putin, WołodymyrZełenski</p>		<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje różne formy prowadzenia wojny przez Rosję; • zna i wyjaśnia pojęcia: „zielone ludziki”, wojna hybrydowa, szantaż gazowy; • wie, kim był Borys Jelcyn 	<p>państw zachodnioeuropejskich i Stanów Zjednoczonych do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęciekolonia karna; • wie, kim jest Wiktor Janukowycz 	
<p>34. Polska na początku XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe sukcesy i porażki poszczególnych rządów na początku XXI w.; • wymienia główne partie polityczne działające w Polsce na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: Platforma Obywatelska, Prawo i Sprawiedliwość, Zjednoczona Prawica 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne założenia poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej; • wymienia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: postkomunizm, kohabitacja polityczna, dług publiczny; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Kazimierz Marcinkiewicz, Bronisław Komorowski, Andrzej Duda 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje polską scenę polityczną na początku XXI w.; • wyjaśnia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: Liga Polskich Rodzin, Samoobrona, katastrofa smoleńska; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Donald Tusk, Andrzej Lepper 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, jak afery, do których dochodziło za poszczególnych rządów, wpływały na ich ocenę przez społeczeństwo; • ocenia realizację założeń poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania wybranego przez siebie rządu z początku XXI w. w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz ocenia je pod kątem rozwoju wewnętrznego Polski i jej racji stanu
<p>35. Polonia i Polacy na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na mapie skupiska Polaków i Polonii po II wojnie światowej; • wymienia przyczyny emigracji z Polski po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe instytucje polskie działające na emigracji; • przedstawia znaczenie organizacji tworzonych przez Polaków na emigracji dla podtrzymywania polskości i rozwoju kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę, jaką odgrywały instytucje emigracyjne po II wojnie światowej; • przedstawia podstawy prawne i możliwości działania polskich władz emigracyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS i byłych republikach radzieckich; • wyjaśnia, w jaki sposób rząd polski wspiera Polaków na terenie byłego ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcie Karta Polaka; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania organizacjipolonijnych funkcjonujących w różnych państwach (np. Kongres Polonii Amerykańskiej w Stanach Zjednoczonych czy Związek Polaków w Niemczech)

		<p>polskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytut Józefa Piłsudskiego, Maisons-Laffitte, Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jerzy Giedroyc, Jan Nowak Jeziorański 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>depozytariusz, miesięcznik „Kultura”</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Edward Raczyński, August Zaleski, Ryszard Kaczorowski, Władysław Anders 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jest Andżelika Borys 	
<p>36. Zmiany kulturowe w świecie końca XX w. i początku XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zalety i wady polityki wielokulturowości; • wymienia główne płaszczyzny współczesnych sporów światopoglądowych; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>polityka wielokulturowości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zalety i wady polityki wielokulturowości; • przedstawia znaczenie dziedzictwa kulturalnego dla współczesnej kultury; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>segregacja rasowa, dziedzictwo kulturowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia założenia polityki wielokulturowości; • wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecnie postawa tolerancji i w czym się ona przejawia; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>poprawność polityczna, asymilacja, tolerancja, dyskryminacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia korzyści i zagrożenia płynące z polityki wielokulturowości; • porównuje główne argumenty współczesnych sporów światopoglądowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany kulturowe końca XX i początku XXI w. znajdują odzwierciedlenie w tekstach kultury z tego okresu
<p>37. Społeczeństwo cyfrowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję społeczeństwa cyfrowego / społeczeństwa informacyjnego; • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo cyfrowe,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny rozwoju komunikacji cyfrowej; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sieciologizm, fake newsy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na gospodarkę, edukację; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla społeczeństwa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wykluczenie cyfrowe, dezinformacja, bańka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na kulturę; • wyjaśnia, w jaki sposób można nadużywać wolności słowa w Internecie, i przedstawia działania zapobiegające temu zjawisku; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>netykieta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy we współczesnym świecie można funkcjonować bez korzystania z mediów społecznościowych

	<i>społeczeństwo informacyjne</i>		<i>filtrująca</i>		
38. Media jako czwarta władza	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typy komunikacji społecznej; wymienia środki masowego przekazu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>komunikacja społeczna, mass media</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; wymienia funkcje środków masowego przekazu; wymienia prawa mediów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; charakteryzuje funkcje środków masowego przekazu; wymienia obowiązki mediów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego środki masowego przekazu określa się jako czwartą władzę; wymienia prawa i obowiązki pracowników mediów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pełnienia przez media funkcji czwartej władzy na podstawie publicystyki, literatury czy filmu
39. Nasza przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe działania Polski w polityce zagranicznej; wymienia przykładowe działania wojsk polskich w ramach NATO; wymienia przyczyny kryzysu demograficznego; wymienia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryzys demograficzny, ocieplenie klimatu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polski w polityce zagranicznej; przedstawia działania wojsk polskich w ramach NATO; przedstawia sposoby przezwyciężenia kryzysu demograficznego; przedstawia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny kryzysu demograficznego; przedstawia podejmowane przez państwa próby zahamowania zachodzących zmian klimatycznych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>geopolityka, protokół z Kioto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; charakteryzuje działania podjęte przez Polskę w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; ocenia skuteczność podejmowanych przez państwa prób zahamowania zachodzących zmian klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania zmierzające do rozwiązania problemów przedstawionych w rozdziale (demografia, zmiany klimatyczne) w swoim regionie